Markkinaratkaisut / Hanni Sonkeri

8.3.2021

[Arkistotunnus]
[Julkisuusaste]

Fingrid Oyj:n lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavan tehoreservilain muuttamisesta

Fingrid Oyj (jäljempänä Fingrid) kiittää työ- ja elinkeinoministeriötä mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavan tehoreservilain muuttamiseksi.

Tehoreservijärjestelmällä voidaan turvata sähkön riittävyyttä tehovajetilanteissa tai muissa normaaleja mitoitussääntöjä vakavimmissa häiriötilanteissa joko sähköverkossa, sähkön tuonnissa tai tuotannossa.

Fingrid toteaa lausunnossaan seuraavaa:

Pääasialliset vaikutukset

Fingrid katsoo, että lakiesityksen vaikutusanalyysi sähkömarkkinoiden toimintaan on verrattain suppea. EU:n sähköasetuksen vaatimukset sekä tehoreservilakiesitys yhdessä tarkoittavat, että tehoreservin aktivoinnista sähkön vuorokausimarkkinoilla tulee luopua. Nykyisin tehoreservi aktivoidaan sähkön vuorokausimarkkinoilla, jolloin sähkön ostajien on mahdollista saada tehoreservillä tuotettua sähköä markkinoiden hintakaton arvolla (nykyisin 3 000 €/MWh). Jatkossa tehoreserviä voitaisiin aktivoida vain tasehallintareservien niukkuustilanteessa ja tehoreservillä tuotettu sähkö kohdistuisi tasevastaavien tasepoikkeamien kattamiseksi. Lisäksi tehoreservillä tuotetun sähkön hinta olisi vähintään yli kolminkertainen, päivänsisäisten markkinoiden hintakaton arvoinen (9 999 €/MWh). Fingrid katsoo, että näillä muutoksilla on merkittävä vaikutus siihen, millä tavalla sähkönmarkkinaosapuolten on mahdollista saada tehoreservillä tuotettua sähköä markkinoiden niukkuustilanteissa.

Fingrid katsoo, että tehoreservillä tuotetun sähkön hinta on lähellä sitä hintatasoa, jonka yleisesti ajatellaan vastaavan sähkönkulutuksen rajoittamisesta kuluttajalle aiheutuvaa taloudellista haittaa.

Mikäli tehoreservin toimittaja kantaa jatkossa korkean tasesähkön hintariskin täysimääräisesti, niin tehoreservin tarjoaja joutuu ottamaan tämän huomioon tarjouksessaan osallistuessaan tehoreservimenettelyyn. Fingridin arvion mukaan tämä todennäköisesti nostaa tehoreservijärjestelyn kokonaiskustannuksia. Toisaalta on myös tärkeä huomioida, että tehoreservin tarjoajalla pitää olla taloudellinen kannuste ylläpitää tehoreservin hyvä käytettävyys.

Fingridin tietojen mukaan Euroopan komissio on esittänyt Suomelle niukkuushinnoittelun käyttöönottoa tasesähkön hinnoittelussa. Mikäli Suomessa otettaisiin niukkuushinnoittelu käyttöön, olisi tarkoituksenmukaista, että tehoreservilainsäädäntö mahdollistaisi niukkuushinnoittelun soveltamisen myös tehoreservijärjestelmään ja tasesähkön hinnoitteluun niillä tasejaksoilla, joilla tehoreservi aktivoidaan.

Tehoreservimaksujen kohdistaminen

Esityksessä esitettyjen muutosten myötä tehoreservijärjestelmän kustannukset tulevat todennäköisesti kasvamaan nykyisestä. Nykyisin tehoreservijärjestelmä rahoitetaan sähköjärjestelmän ja kantaverkon hyödyntämiseen perustuvilla sähkönkulutukselle kohdistettavilla erillisillä maksuilla, joita järjestelmävastuuseen määrätty

kantaverkonhaltija on oikeutettu keräämään siirtopalveluiden käyttäjiltä. Toisin sanoen tehoreservikustannukset peritään nykyisin kantaverkkoon liittyneeltä kulutukselta kantaverkkopalvelumaksujen kautta. Tehoreservikustannukset voisi vaihtoehtoisesti periä kantaverkkopalvelun sijaan tasepalvelumaksun kautta. Tämä edellyttäisi kuitenkin muutoksia tehoreservilain pykälään 12. Toisaalta tehoreservimaksujen kohdistaminen tasepalveluihin kantaverkkopalveluiden sijaan kasvattaisi niin hallinnollista työtä kuin tasevastaavien kustannuksia.

Tehoreservin käyttösäännöt

Energiavirastolla on keskeinen tehtävä tehoreservijärjestelmässä myös käyttösääntöjen osalta. Fingridin tehtävä on tehdä esitykset käyttösäännöiksi, jotka Energiavirasto laittaa julkiseen kuulemiseen ja vahvistaa siten käytettävät ehdot.

Esityksen mukaan tehoreservi hankittaisiin aina vuodeksi kerrallaan ja tarjousten määrän odotetaan kasvavan. Fingrid esittää, että tehoreservin käyttösäännöt tulisi mahdollisuuksien mukaan tehdä toistaiseksi voimassa oleviksi, jotta tarjoajille tulisi parempi ennakoitavuus sovellettaviin ehtoihin. Toistaiseksi voimassa olevat käyttösäännöt sujuvoittaisivat myös hallinnollisia prosesseja. Mikäli muutostarpeita tulisi esille, käynnistettäisiin kuulemismenettely normaalin käytännön mukaisesti ennen hankintakilpailutusta.

Tehoreserviin osallistuville yksiköille asetettavat vaatimukset (8 §)

Lakiesitys mahdollistaa voimalaitosten lisäksi sähkövarastojen ja sähkönkulutuksen osallistumisen tehoreserviin.

Fingrid katsoo, että tehoreservin tulisi lähinnä varmistaa tuotannon riittävyyttä eikä siitä syystä kulutuksen osallistumista tehoreserviin nähdä järkevänä. Tehoreserviin, joka toimii sähkömarkkinoiden ulkopuolella, ei tulisi varata sähkönkulutuksen joustoa, jolla on edellytykset markkinaehtoiseen joustoon. Kulutuksen tai sähkövarastojen sisällyttäminen tehoreserviin veisi nämä joustavat resurssit pois vuorokausimarkkinoilta, päivänsisäisiltä markkinoilta sekä säätösähkö- ja reservimarkkinoilta. Kulutuksen tulisi joustaa hinnan mukaan ja ansaita siten markkinaehtoisesti joustokyvyllään edellä luetelluilla markkinoilla eikä olla merkittävää aikaa poissa näiltä markkinoilta. Fingrid pitää tärkeänä, että pidempikestoisiin sähköpulatilanteisiin varautumiseksi tehoreservin tulisi pääosin perustua sähköntuotantokapasiteettiin. Tämä mahdollistaisi tehoreservin hyödyntämisen myös huoltovarmuustilanteissa.

Lisäksi voimalaitokselta on mahdollista vaatia tarvittaessa 200 tunnin yhtäjaksoista käyttöaikaa. Kulutusjoustolle ja etenkin varastoille tämän vaatimuksen täyttäminen on kuitenkin lähes mahdotonta. Sähkövarastojen ja sähkönkulutuksen osallistuminen tehoreserviin edellyttää lepoaikoja eikä ole täysin realistista olettaa, että nämä kohteet kykenisivät 200 tunnin yhtäjaksoiseen aktivointiin. Lisäksi sähkön niukkuustilanteet kestävät ennustetusti vain muutamia tunteja. Jos sähkönkulutus kuitenkin osallistuisi tehoreservijärjestelmään, Fingrid ehdottaa pykälän 8 § kohtaan 3) lisättävän seuraavan lauseen: ”Käyttösäännöissä voidaan määritellä tehoreserviin osallistuville yksiköille vaatimuksia yhden yksittäisen aktivoinnin enimmäiskestolle ja kahden peräkkäisen aktivoinnin väliselle minimiajalle. Käyttösäännöissä voidaan soveltaa eripituisia vaatimuksia erityyppisen kapasiteetin osalta.”

Hallinnointi

Fingrid on yhtä mieltä esityksen vaikutuksista tehoreservin hallinnointityön lisääntymiseen verrattuna nykyiseen järjestelyyn. Lakiesityksen mukaan hankintakilpailutus tehdään vuosittain. Hankintakilpailutuksen aikataulussa tulee ottaa huomioon sekä tekniset asiat että hallinnointiin liittyvät asiat ja varata näiden toteuttamiselle riittävä aikamäärä. Teknisinä vaatimuksina tulee toteuttaa reaaliaikamittaus tehoreservikohteisiin, jotka esityksen mukaan tulevat kattamaan myös kaikki reservityypit aggregoituna. Tehoreserviyksiköiden tulee myös suorittaa koekäyttö hyväksyttävästi ennen talvikautta. Tietojärjestelmien laskennat, käsittely taseselvityksessä sekä erilaiset raportoinnit tulee toteuttaa ennen käyttöönottoa. Tästä syystä on ehdottoman tärkeää, että mittausten ja koekäyttöjen toteuttamiseen, sopimusten tekemiseen ja käyttösääntöjen sekä muiden ohjeistusten läpikäyntiin tehoreservin toimittajien kanssa annetaan riittävästi aikaa. Fingridin arvion mukaan tähän varattavan ajan tulee olla vähintään neljä kuukautta.

Nykyisen järjestelmän puitteissa ulkomailla tai Ahvenanmaan maakunnassa sijaitseva, Suomen sähköjärjestelmään suoraan liitetty voimalaitos voisi tulla hyväksytyksi järjestelmään, mikäli se täyttäisi voimalaitoksille asetettavat vaatimukset ja olisi Suomen järjestelmävastuun mukaisen ohjausvallan alainen. Lakiesityksen mukaan jatkossa rajat ylittävä osallistuminen Ahvenanmaalta ja muista EU:n jäsenvaltioista on mahdollista, mikäli Energiavirasto arvioi rajat ylittävän osallistumisen olevan teknisesti mahdollista. Myös näiden tehoreservitoimittajien teknisten ja hallinnollisten toimenpiteiden toteuttamiseen täytyy varata riittävästi aikaa, koska järjestelyyn liittyminen vaatii enemmän toimenpiteitä kuten ohjeistusta ja operatiivisten asioiden neuvontaa. Fingrid on samaa mieltä Energiaviraston lausunnossaan esittämän kysymyksen kanssa siitä, että on epäselvää, voisiko Manner-Suomen järjestelmävastaava kantaverkonhaltija edes määrätä muualla kuin Manner-Suomessa sijaitsevaa yksikköä ajoon esityksen 3 §:n 1 momentin puitteissa. Lakiesityksessä ei ole erikseen mainittu näiden osalta hallinnointikieltä, mikä tulisi tarkentaa lain perusteluihin.

Lakiesityksessä arvioidaan vaikutuksiksi viranomaisten toimintaan myös nykyistä useamman hankintapäätöksen joutuvan markkinaoikeiden arvioitavaksi. Myös näissä tapauksissa lopullisen hankintapäätöksen jälkeen tulee jäädä riittävä aika edellä mainittujen välttämättömien teknisten ja hallinnollisten toimenpiteiden tekoon.

Vuosittainen hankintaprosessi tulisi suunnitella siten, että Energiaviraston, Fingridin ja tehoreservin toimittajien yhteistyö saadaan toimimaan sujuvasti ja tehoreserviyksiköt ovat käyttövalmiina uuden hankintajakson alkaessa. Käytännössä tämä on kuitenkin erittäin haasteellista edellä mainituista syistä johtuen, minkä vuoksi Fingrid katsoo, että hankintajakson pituus tulisi olla kaksi vuotta.

Lain voimaantulon ajankohdaksi esitetään 1.9.2021. Nykyinen tehoreservikausi päättyy 30.6.2022. Edellä esitetyt näkökohdat vaatimukseksi riittävästä hallinnollisiin tehtäviin tarvittavasta ajasta tulee ottaa huomioon myös lakimuutoksen voimaantulon yhteydessä.

Termi-/sanakorjaukset

Fingrid katsoo tarkoituksenmukaiseksi, että esityksessä käytetään oikeita termejä. Alla muutama huomio tähän liittyen:

Fingrid Oyj

Katuosoite
Läkkisepäntie 21
00620 Helsinki

Postiosoite
PL 530
00101 Helsinki

Puhelin
030 395 5000

Faksi
030 395 5196

Y-tunnus 1072894-3, ALV rek.
etunimi.sukunimi@fingrid.fi
www.fingrid.fi

- Luvun 4.2. kohdassa ”Kansantaloudelliset vaikutukset” viimeisessä lauseessa käytetään termiä ”tasesähkön hinnanmuodostuminen”. Tämä tulisi päivittää eurooppalaisen lainsäädännön mukaisesti ”tasepoikkeaman hinnanmuodostuminen” -käsitteeseen.

- Luvun 4.2. kohdassa ”Vaikutukset sähköntuottajille ja muille sähkömarkkinatoimijoille” sivun 17 lopussa mainitaan näin: ”Jatkossa niiltä tunneilta, joilla tehoreservi aktivoidaan, tasepoikkeaman hinta kohoaa siis vähintään 10 000 euroon megawattitunnilta.” Näemme, että tässä olisi tarpeen käyttää tarkkaa arvoa eli 9 999 euroa megawattitunnilta.

Tehoreservijärjestelyn tarve tulevaisuudessa

EU:n sähköasetus ja nyt lausuttavana oleva hallituksen esitys tehoreservilain uudistamisesta tarkoittavat merkittäviä muutoksia tehoreservin käyttöön ja sen rooliin osana sähköjärjestelmää. Pidemmällä aikavälillä myös sähköasetuksessa säädetyt päästörajat saattavat estää nykyisenkaltaisten tehoreservilaitosten osallistumisen järjestelyyn.

Suomessa on parhaillaan käynnissä voimakas energiamurros, sähkön tuotantorakenne muuttuu nopeasti vähäpäästöisemmäksi. Merkittävä osa uudesta sähköntuotannosta on sään mukaan vaihtelevaa tuulivoimaa. Vastaava murros on käynnissä laajemminkin Itämeren alueella. Nykyisin Suomi tuo noin viidenneksen käyttämästään sähköstä ulkomailta. Samanaikaisesti yhteiskunnan odotetaan lisäävän sähkön käyttöä eri sektoreilla, teollisuudessa, lämmityksessä ja liikenteessä. Yhteiskunnan riippuvaisuus sähköstä lisääntyy.

Fingrid pitää tarpeellisena, että Suomessa varaudutaan sähkön saatavuuden vakaviin ja pitkäkestoisiin häiriöihin, kuten usean merkittävän sähkön hankintalähteen samanaikaiseen häiriöön tai sähkömarkkinoiden vakaviin toimintahäiriöihin. Katsomme, että Suomessa olisi jossakin vaiheessa tarpeen selvittää yhteiskunnan kokonaisedun mukaista varautumista edellä kuvattuihin tilanteisiin, ja siten mahdollisesti korvata nykytyyppinen tehoreservimenettely.

Ystävällisin terveisin

Fingrid Oyj

Reima Päivinen	Marina Louhija
Johtaja	Lakiasiainjohtaja